

भारतातील मासेमारी करणाऱ्या लोकांसाठीच्या शासकीय योजना

प्रा. डॉ. सिताफुले एल. एस.

सहायक प्राध्यापक, अर्थशास्त्र विभाग
वराडकर – बेलोसे कॉलेज, दापोली, रत्नागिरी

गोष्टवारा

मासेमारी हा व्यवसाय शेती पुरक व्यवसाय असून या व्यवसायाला अनन्यसाधारण महत्त्व आहे. भारतामध्ये Marine Fisheries Census in India 2010 च्या रिपोर्टनुसार भारतामध्ये सागरी मासेमारी करणारी लोकसंख्या 40 लाख 25 हजार 735 इतकी असून मासेमारी करणाऱ्या कुटुंबांची संख्या 08 लाखापेक्षाही अधिक आहे. भारताच्या पश्चिम दिशेला अरबी समुद्र, पूर्वेस बंगालचा उपसागर आणि दक्षिणेस हिंदी महासागर लाभला आहे. भारतातील एकूण 09 राज्ये आणि 04 केंद्रशासित प्रदेशांना 8118 कि.मी. लांबीचा सागरी किनारा लाभला असून या भागातील बहुतेक लोकांचा व्यवसाय मासेमारी हा आहे. मासेमारी व्यवसाय करणारे लोक अशिक्षित आणि आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल आहेत. सागरी किनारा लगतच्या भागातील लोक पारंपारिक पद्धतीने मासेमारी करून आपली उपजिविका भागवतात. या मासेमारी व्यवसायाला चालना देण्यासाठी केंद्र आणि राज्य सरकारे यांचेकडून विविध अशा योजना राबविण्यात येतात.

भारतामध्ये मरीन फिशिंग रिपोर्ट 2010 नुसार भारतामध्ये सागरी मासेमारी करणारी लोकसंख्या 40 लाख 25 हजार इतकी असून देशातील एकूण मासेमारी व्यवसायापैकी आंध्रप्रदेश राज्यातील मासेमारी व्यवसाय करणाऱ्या लोकसंख्येचे प्रमाण 15.30%, ओरिसामध्ये 15.19%, पश्चिम बंगालमध्ये 9.50%, कर्नाटक राज्यात 4.20%, महाराष्ट्र राज्यामध्ये 9.69%, गुजरात राज्यात 8.43%, तामिळनाडू राज्यामध्ये 20.14% तर केरळ राज्यामध्ये 15.30% इतके प्रमाण असलेले दिसून येते. मासेमारी करणारा समाज हा आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल आहे. यांच्या उन्नतीसाठी आणि आर्थिक व सामाजिक विकास घडवून आणण्यासाठी विविध योजना राबविण्यात येतात. त्यामध्ये मच्छिमारांना प्रशिक्षण, मच्छिमार नौकांचे यांत्रिकीकरण, मच्छिमार सहकारी संस्थांचा विकास, मासेमारी संकट निवारण निधी अंतर्गत मच्छिमारांना अर्थसहाय्य, बोट खरेदीसाठी अर्थसहाय्य, मच्छिमार बोटींना डिझेल तेलावरील अबकारी करात सूट, मच्छिमारांसाठी राष्ट्रीय कल्याण निधी अंतर्गत घरकूल योजना इत्यादी

संदर्भ सूची:

- [1]. नागरिकांची सनद, आयुक्त मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
- [2]. मत्स्य व्यवसाय कार्यक्रम अंदाजपत्रक (2018), शासकीय मुद्रणालय, कोल्हापूर, महाराष्ट्र शासन
- [3]. मत्स्य व्यवसाय योजनेंतर्गत योजनेचे मूल्यमापन (1996), आदिवाशी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, महाराष्ट्र शासन, मुंबई
- [4]. www.maharashtra.gov.in
- [5]. मत्स्य व्यवसाय योजनेंतर्गत योजनेचे मूल्यमापन पूर्वोक्त